

УДК 351:352.07(477)

А. О. Чаркіна,
аспірант, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ ТА НІМЕЧЧИНИ)

A. Charkina,
PhD student, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

PRINCIPLES OF PUBLIC SERVICE IN EUROPEAN UNION COUNTRIES (FOR EXAMPLE
POLAND AND GERMANY)

У статті проаналізовано принцип прозорості державної служби, наведено етимологічний аналіз терміну "прозорість" та його тлумачення як принципу державної служби. Вивчено досвід забезпечення прозорості державної служби таких європейських країн, як Польща та Німеччина. Розглянуто зарубіжний досвід щодо залучення громадськості до вироблення та реалізації місцевої політики та здійснення аналізу пропозицій в удосконаленні механізмів прозорості державної служби в Україні.

This article analyzes the principle of transparency in public service, given the etymological analysis of the term "transparency" and its interpretation as a principle of public service. Studied the experience of transparency of the state service of such European countries as Poland and Germany. Considered international experience on public involvement to develop and implement local policies and the implementation of analysis of proposals to improve the transparency of the state service in Ukraine.

Ключові слова: публічна служба, громадські ініціативи, децентралізація, принцип субсидіарності, відкритість, прозорість, державна служба.

Key words: public service, community initiatives, decentralization, subsidiarity, openness, transparency, public service.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Найважливішою умовою існування демократії є публічність політики. Доступ до інформації, до діяльності органів державної влади є головним елементом розвитку громадянського суспільства. Публічна політика дає можливість забезпечувати прозорість дій влади та можливість громадян впливати на процеси розробки і впровадження державних рішень.

Демократизація суспільних відносин, входження України у світове співтовариство потребує нового погляду на проблему державного управління відповідно до стандартів, принципів і норм, вироблених світовою спільнотою. Недостатність процедури прозорості державної служби є однією з перешкод на шляху інтеграції України в європейський простір.

У цьому процесі важливу роль повинен відігравати зарубіжний досвід забезпечення прозорості державної служби та пропозиції щодо удосконалення механізмів прозорості державної служби в Україні.

МЕТА СТАТТІ

Метою даної статті є аналіз досвіду забезпечення прозорості державної служби таких європейських країн, як Польща та Німеччина.

Завданнями статті є:

- ознайомлення з досягненнями польської та німецької управлінської культури;
- вивчення досвіду цих країн в сфері впровадження прозорості державної служби;
- дослідження можливостей оптимальної інтеграції такого досвіду у вітчизняні напрацювання.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження забезпечення принципу прозорості державної служби відображено в працях Е. Афоніна, О. Бабінової, І. Василенко, Ю. Габермас, Н. Гудими, Н. Нижник, Н. Гончарук, М. Лахижі, С. Серьогіна, Л. Пашко, М. Пірен, Г. Іздебського, М. Кулеші, Й. Святкевича та ін. Усі ці дослідники акцентували увагу на різних аспектах забезпечення прозорості державної служби, але розробок щодо комплексної програми дій та заходів немає.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Через термін "принцип державної служби" визначаються основні риси, суттєві характеристики, зміст та значення самої державної служби. Принципи державної служби — це основоположні ідеї, настанови, які вира-

жають об'єктивні закономірності та визначають науково обгрунтовані напрями реалізації компетенції, завдань і функцій державної служби, повноваження державних службовців [1, с. 80].

Одним із найважливіших принципів державної служби є принцип прозорості.

Проблема прозорості останнім часом все частіше згадується при характеристиці різних соціальних інституцій у контексті демократизації державного і суспільного життя в Україні. Багато в чому це пов'язано з вивченням міжнародних стандартів та адаптацією до досвіду країн Європейського Союзу в якому прозорість визнано одним із принципів, що впливає з ідеї утвердження правового співтовариства [2, с. 47]. У результаті, на думку вітчизняних науковців, політиків, експертів, прозорість постає обов'язковою характеристикою соціальних комунікацій, насамперед, за участю органів державної влади, фінансових установ, засобів масової інформації, громадських організацій.

Для вироблення чіткого підходу до тлумачення принципу прозорості державної служби важливо здійснити етимологічний аналіз терміну "прозорість". У довідкових виданнях він насамперед визначається, як фізична характеристика матеріальних об'єктів (світло пропускання), водночас у деяких з них він має й інше значення, пов'язане з характеристикою інформаційних об'єктів [3, с. 48]. Такий підхід зустрічаємо у "Малому оксфордському словнику англійської мови", який пов'язує "прозорість" (англ. transparency) передусім з фізичним явищем, характерним для рідини, коштовного каміння, фотоплівки, а згодом з терміном "clarity", що означає зрозумілість, легкість для сприйняття [4]. "Кембриджський навчальний словник" визначає "прозорість" і як універсальну характеристику об'єкта бути прозорим, і як ясність та зрозумілість [5]. Вітчизняний "Великий тлумачний словник" [6] під терміном "прозорість" розуміє властивість і стан чогось прозорого, а у системах опрацювання інформації — проміжні засоби взаємодії, застосування яких непомітне для користувача, властивість фізичного з'єднання протоколу чи програми передавати інформацію, закодовану будь-яким способом, без жодних змін у ній. Водночас при визначенні прикметника "прозорий" наводиться його переносне значення — доступний для сприймання, зрозумілий, ясний, дохідливий, якого легко розгадати (збагнути), явний, неприхований, щирий, відвертий.

Виходячи з наведених визначень, на нашу думку, найдоцільніше тлумачити термін "прозорий" у значенні принципу державної служби як зрозумілий, доступний та легкий для сприйняття.

Принцип прозорості означає, що державна служба має здійснюватися відкрито, ефективно, справедливо і чесно. Як результат, громадськість може приймати обгрунтовані рішення та утримувати державних чиновників у відповідальності перед громадянами [7, с. 43].

Прозорість державної служби є невід'ємною характеристикою здійснення державної влади на засадах реальної демократії, оскільки саме прояви прозорості діяльності державної служби справляють реальний, об'єктивний та дієвий вплив суспільства на органи державного управління передусім через громадські об'єднання та організації. Так, діалог державної служби та

суспільства, у тому числі суспільно-політичних об'єднань, неурядових організацій, засобів масової інформації передбачає систематичне інформування державними органами громадян про свою діяльність, а також розвиток контактів з населенням та прийняття на їх основі взаємно допустимих рішень [8, с. 80].

Проголошений Україною шлях про спрямування до Європейського Союзу передбачає адаптацію національного законодавства до норм ЄС. Європейські ж стандарти державної служби, в свою чергу, полягають в об'єктивності, прозорості, справедливості та неупередженості, відданості інтересам суспільства.

Необхідність адаптації законодавства України про державну службу до законодавства ЄС відображається в різних нормативно-правових документах.

Згідно з п. 3 розділу 2.1. Плану дій "Україна — Європейський Союз", схваленого Кабінетом Міністрів України ще 12 грудня 2005 року, щодо забезпечення ефективності боротьби з корупцією Україна повинна сприяти прозорості діяльності та підзвітності органів державного управління, зокрема, шляхом реформування інституту державної служби на основі європейських стандартів [9].

У цьому процесі значну роль відіграє вивчення досвіду світової управлінської культури. Впровадження різноманітного досвіду країн західної демократії у вітчизняний простір. Для України надзвичайно цікавим є досвід реформ, які Польща проводила в останні два десятиліття, а також досвід Німеччини щодо побудови державної служби.

Однією із реформ державної влади в Польщі було запровадження нових механізмів та процедур діяльності органів влади з тим, щоб зробити їх діяльність більш ефективною, прозорою та зрозумілою для громадян.

Адміністративна реформа у Польщі мала два джерела "натхнення": європейський досвід і практику та власні традиції. Принципи, заклались в проведення адміністративної реформи, базувалися на традиціях європейської цивілізації. Серед таких принципів були прозорість, відкритість і підзвітність, що означало ліквідацію зайвих адміністративно-бюрократичних структур, радикальне реформування системи публічних фінансів, делегування нових, ширших повноважень для демократично вибраних місцевих влад [10, с. 70].

У цьому напрямку польський парламент прийняв низку важливих законопроектів, а саме: Закон "Про державні замовлення" від 1993 р. та Закон "Про вільний доступ до публічної інформації" від 2001 р., також було прийнято та реалізовано повний комплекс законів у сфері публічних фінансів та боротьби з корупцією [11, с. 128].

18 грудня 1998 р. було ухвалено Закон "Про державну службу" (набув чинності 30 червня 1999 р.), положення котрого забезпечили створення корпусу державної служби з метою "професійного, ретельного, безстороннього й політично нейтрального виконання завдань держави" [12]. Відзначимо, що правовий статус державних службовців до цього визначався Законом "Про працівників державних органів" від 16 вересня 1982 р. та Законом "Про державну службу" від 5 липня 1996 р.

Закон "Про державну службу" від 18 грудня 1998 р. запроваджував принципи відкритості, прозорості і конкуренції при наймі працівників. Він надавав єдиний статус усім працівникам управлінських органів і сприяв

зміцненню стабільності та політичної нейтральності державних службовців завдяки визначенню поняття "посада" та введенню посту Голови державної служби. У Законі також містилося положення щодо обов'язкового оприлюднення інформації про вакансії в будь-якому державному органі та про дату кваліфікаційних іспитів, а також положення про оголошення конкурсів на вільні керівні посади шляхом публікації їх у "Бюлетені державної служби" [13, с. 22—24].

Найважливіші зміни в органах публічної влади Польщі, за період реформ такі:

- якісні зміни у відносинах між політикою та адміністрацією (виділення політичних посад, державних службовців);

- зміцнення принципу субсидіарності;

- впровадження домінування територіального принципу над галузевим (децентралізація процесу прийняття рішень, завдань та коштів, обмеження розмірів державного апарату);

- детальне регламентування процесу прийняття рішень;

- збільшення прозорості діяльності органів влади та доступу до публічної інформації;

- заміна ієрархічних зв'язків горизонтальними (як всередині окремих інституційних структур, так між ними);

- перехід від кількісних до якісних критеріїв оцінки діяльності органів виконавчої влади;

- запровадження у процес прийняття значимих рішень механізмів суспільного діалогу (наприклад, механізм тристоронньої комісії);

- створення гарантій належної поведінки чиновників [14, с. 69—72].

У рамках програми "Приязна адміністрація" з 2000 р. у Польщі здійснено низку заходів: створено інформаційні кіоски з поширення електронної оперативної інформації про послуги адміністрації та вакантні місця в них; створено інформаційний центр цивільної служби, що зробив більш доступною інформацію про діяльність адміністрацій, послуги й компетенцію органів державної влади та їх працівників, можливості розвитку цивільної служби; упроваджено в академічному середовищі інформацію про напрями розвитку та проблеми органів державної влади, організацію презентацій і конференцій тощо; розповсюджено практичний довідник, що містить інформацію та пропозиції щодо проблемних питань діяльності адміністрації, набору, навчання кадрів, розвитку комунікацій тощо.

Постійним напрямом роботи органів влади Польщі стало інформування громадян про наміри адміністрації з питань удосконалення надання послуг, проведення конкурсів та інших заходів, спрямованих на покращення роботи. У межах програми "Приязна адміністрація" оцінюються дії адміністрації, які спрямовані на вдосконалення послуг, що ними надаються. Таким чином, проекти, що реалізуються польською владою, ініціюють зміни в адміністраціях, особливо щодо поширення досвіду відкритості дій та надають громадянам інформацію про найважливіші процедури адміністративних органів, спрямованість послуг, документи, оплату [15].

Конституція Польщі гарантує право громадян на інформацію про діяльність державних органів (ст. 61).

У Польщі доступ до публічної інформації може бути розширений через розміщення в доступному місці, або через інформаційні термінали (інфомати). Крім того, тут друкують Бюлетень публічної інформації.

У Польщі до розпорядників інформації відносяться усі органи державної і місцевої влади, а також ті установи, які використовують кошти з бюджетів. Закон поширюється на політичні партії і профспілки.

Відмова у наданні інформації в Польщі може бути обумовлена тільки її конфіденційністю (захист персональних даних, право на недоторканність приватного життя, державні, професійні, фінансові, статистичні). Відмова здійснюється у формі адміністративного рішення. Оскаржити рішення можна впродовж 14 днів (стаття 16, пункт 2, пункт 1). Стаття 23 польського закону "Про доступ до публічної інформації" передбачає штраф, покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на строк до одного року для тих, хто, на відміну від зобов'язань, накладених на них, не дає публічної інформації [16].

Право на доступ до публічної інформації є конституційним правом людини, передбаченим і гарантованим положеннями ст. 10 Конвенції "Про захист прав та основоположних свобод людини", ст. 19 Загальної декларації прав людини, ст. 18 та 19 Міжнародного пакту про громадянські й політичні права тощо. Так, кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання праворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [17].

Зокрема Парламентська Асамблея Ради Європи заклала органи влади України покращити правове регулювання доступу до інформації, неухильно дотримуватися ст. 34 Конституції України стосовно свободи інформації під час засекречення документів, а також відкрити доступ до офіційних документів, які були закриті для загального доступу всупереч закону (пп. 13.17 п. 13 Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи "Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною" від 5 жовтня 2005 р. № 1466). З метою забезпечення прозорості та відкритості суб'єктів владних повноважень, створення механізмів реалізації права кожного на доступ до інформації, що перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації та інформації, що становить суспільний інтерес, 13 січня 2011 р. Верховною Радою України прийнято нову редакцію Закону України "Про інформацію" та Закон України "Про доступ до публічної інформації", які набрали чинності 9 травня 2011 р. [18, с. 5—69]. Проте, забезпечення доступу до публічної інформації в Україні потребує удосконалення, в чому може посприяти досвід Польщі.

Серед європейських країн з федеральним типом державно-адміністративного управління найбільш впливовою є публічна служба Федеративної Республіки Німеччина. У Німеччині професійна державна служба з'явила-

ся однією з перших у Європі. Вона будувалася на основі принципів відданості службі, законності, єдності, професійності. Слід зазначити, що в Німеччині на сьогоднішній день немає поняття "державна служба". Після Першої світової війни з'явився термін "публічна служба", який міцно ввійшов в теорію і практику соціального життя. У функціональному плані публічна служба означає діяльність з метою виконання загальнодержавних завдань управління. В інституційному плані під нею розумімо як певне коло осіб, для яких виконання публічних справ становить професійну діяльність.

У діяльності роботи публічної служби набули розвитку такі форми діалогу між органами влади і громадськістю, як громадські ініціативи, коли громадяни об'єднуються для вирішення питань повсякденного життя та затвердження громадських законодавчих ініціатив, що дає населенню право виносити питання на громадське обговорення. Причому слід зазначити, що статус рішень, які приймаються населенням шляхом використання зазначених форм, є обов'язковими для реагування місцевими органами влади.

Корисним є досвід Німеччини у стимулюванні розвитку означених форм прямої дії, які активно впроваджувалися на комунальному та земельному рівнях. Коли в країні відбулася реформа законодавства щодо участі громадян в управлінні рішеннями, то до всіх комунальних статутів було включено право законодавчої ініціативи, де визначалася тематика ініціатив, необхідна кількісна підтримка з боку громадян висунутих ініціатив, форми та механізм втілення прийнятих рішень місцевими органами самоуправління. Внаслідок цього, наприклад, у Баварії, тільки за два роки після законодавчого врегулювання механізмів прямої демократії було зафіксовано більше 330 громадських законодавчих ініціатив.

Отже, можна стверджувати, що посилення форм прямої дії населення Німеччини, сприяло подальшій відкритості та прозорості діяльності державних органів й зростанню зацікавленості населення в особистій участі в прийнятті рішень [19, с. 137].

Державна служба в Німеччині відрізняється високою ефективністю, престижем і пошаною серед населення, у зв'язку з чим для адаптації державної служби до умов сучасного світу, що змінюється, була вбрана тактика "великого якісного стрибка за допомогою маленьких кроків". Серед таких "кроків" можна відзначити децентралізацію державної служби, дивергенцію статусу держслужбовців, переорієнтацію державної служби на "клієнтні" відносини з громадянами [20].

ВИСНОВКИ

Аналіз світового досвіду доводить, що необхідним є певне удосконалення українського законодавства стосовно прозорості державної влади в частині звернень громадян чи засобів масової інформації до органів державної влади. Зарубіжний досвід діалогу влади і суспільства свідчить про традиції обов'язкової звітності органів державної влади про свою діяльність незалежно від наявності запитів та звернень громадян, обов'язкове інформування громадян про її поточну діяльність. Саме в цьому напрямі бажаним є подальше коригування законодавства України.

На сьогодні держава сформувала цілу низку механізмів залучення громадян до прийняття рішень, однак більшість із них не працюють належним чином. Головними причинами цього є невміння і небажання представників влади керуватися в роботі принципами прозорості та відкритості та переходити до процедур публічної політики, визнавати організації громадянського суспільства рівними партнерами і проводити з ними консультації.

Аби реалізувати принцип прозорості діяльності, необхідно повною мірою використати потенціал друкованих та електронних засобів масової інформації, які здатні забезпечити ефективний інтерактивний зв'язок між державними органами і населенням, донести потреби й думки соціальних груп до державних органів усіх рівнів. На реалізацію принципу "прозорості діяльності" покладаються надії як на дієвий спосіб боротьби з такими негативними явищами в державному управлінні, як бюрократизм і корупція.

Запровадження відповідного зарубіжного досвіду у налагодженні ефективного безперервного процесу громадського діалогу та взаємодії надасть можливість створити місцевим органам влади України міцну основу для прийняття поміркованих управлінських рішень та дасть можливість залучити громадськість до безпосередньої участі у формуванні державної політики та контролі за її реалізацією.

Література:

1. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. — Т. 1. Загальна частина / Ред. кол.: В.Б. Авер'янов (голова). — К.: Вид-во "Юрид. думка", 2004, (перевидання — 2007). — 584 с.
2. Грицяк І. Основні принципи права Європейського Союзу та їх застосування в державному управлінні / І. Грицяк // Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. — 2004. — № 3. — С. 43—50.
3. Андрійчук Т. Принцип прозорості комунікації органів державної влади з населенням: понятійно-концептуальне бачення / Т. Андрійчук // Вісник Книжкової палати. — 2009. — № 4. — С. 48—51.
4. Compact Oxford English Dictionary of Current English [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.askoxford.com/results/?view=dict&freesearch=transparency&branch=13842570&textsearchtype=exact>
5. Cambridge Advanced Learner's Dictionary [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dictionary.cambridge.org/results.asp?searchword=transparency&x=65&y=10>
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.: [б. в.]; Ірпін: Перун, 2005. — 1728 с.
7. Michael Josephson and the Government Ethics Center Commission of the Josephson Institute of Ethics. Preserving the public trust: the five principles of public service ethics. — Режим доступу: <http://josephsoninstitute.org/public/overview/faq.html>
8. Гудима Н. Принципи відкритості і прозорості та їх реалізація в державному управлінні в Україні / Н. Гудима // Вісн. НАДУ. — 2005. — № 3. — С. 78—85.
9. Електронний ресурс // Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_693

10. Проскурякова К.С. Європейські стандарти державної служби: досвід Польської республіки / К.С. Проскурякова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. — 2014. — Вип. 1. — С. 69—72.

11. Regular Report 2002 from the Commission on Slovakia's progress towards accession [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://europa.eu/generalreport/en/rgset.htm>

12. Ustawa o sluzbie cywilnej: 18 grudnia 1998 r. // Dziennik Ustaw. — 1999. — № 49. — Poz. 483.

13. Paradowska J. Pelniacy obowiazki / J. Paradowska // Polityka. — 2 czerwca 2001. — S. 22—24.

14. Rydlewski G. Integracja europejska jako wyzywanie dla administracji publicznej w Polsce / Polityka zagraniczna i wewnetrzna panstwa w procesie integracji europejskiej / G. Rydlewski; [red. E. Halizak]. — Warszawa, 2004. — S. 63—84.

15. Лахижа М. Реалізація програми "Приєдна адміністрація" та проведення конкурсів з метою вдосконалення діяльності органів влади: польський досвід / М. Лахижа, О. Черчатий // Вісн. держ. служби України. — 2007. — № 3.

16. Закон Польщі про доступ до публічної інформації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bip.gov.pl/articles/view/41>

17. Мельниченко В. І. Прозорість і відкритість публічного управління як об'єкт законодавчого регулювання / В. І. Мельниченко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej5/txts/07mviozr.htm>

18. Методичні рекомендації щодо практичного впровадження Закону України "Про доступ до публічної інформації" / О. Хмара, В. Андрусів, М. Лацаба, О. Васчук та ін. — К.: УНЦПД, 2011. — С. 5—69.

19. Ковалевіч І.П. Зарубіжний досвід залучення громадськості до формування та реалізації місцевої політики / І.П. Ковалевіч // Теорія та практика державного управління. — 2009. — Вип. 2. — С. 135—140.

20. Організація державної служби в Україні: теорія та практика: навчальний посібник / М.О. Багмет, В.С. Фуртатов, М.С. Іванов. — Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, 2007.

References:

1. Aver'ianov, V. B. (2004), *Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyj kurs* [Administrative law of Ukraine. Academic course], vol. Vyd-vo "Yuryd. dumka", Kyiv, Ukraine.

2. Hrytsiak, I. (2004), "Basic principles of European Union law and their application in public administration", *Visn. Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy*, vol. 3, pp. 43—50.

3. Andrijchuk, T. (2009), "The principle of transparency of communication of public authorities with the population: concepts and conceptual vision", *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, vol.4, pp. 48—51.

4. Oxford University Press (2016), "Compact Oxford English Dictionary of Current English", available at: <http://www.askoxford.com/results/?view=dict&free-search=transparency&branch=13842570&textsearchtype=exact> (Accessed 20 July 2016).

5. Cambridge University Press (2016), "Cambridge Advanced Learner's Dictionary", available at: <http://dictionary.cambridge.org/results.asp?searchword=transparency&x=65&y=10> (Accessed 20 July 2016).

6. Busel, V. T. (2005), *Velykyj tlumachnyj slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy* [Great interpretative Dictionary of modern Ukrainian language], Perun, Irpin', Ukraine.

7. Josephson Institute (2016), "Michael Josephson and the Government Ethics Center Commission of the Josephson Institute of Ethics. Preserving the public trust: the five principles of public service ethics", available at: <http://josephsoninstitute.org/public/overview/faq.html> (Accessed 20 July 2016).

8. Hudyma N. (2005), "The principles of openness and transparency and their implementation in public administration in Ukraine", *Visn. NADU*, vol 3, pp. 78—85.

9. Verkhovna Rada of Ukraine (2005), "Action Plan "Ukraine — European Union", available at: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_693 (Accessed 20 July 2016).

10. Proskuriakova, K. S. (2014), "European standards of public service: the experience of the Polish Republic", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Derzhavne upravlinnia*, vol. 1, pp. 69—72.

11. EU (2016), "Regular Report 2002 from the Commission on Slovakia's progress towards accession", available at: <http://europa.eu/generalreport/en/rgset.htm> (Accessed 20 July 2016).

12. Polish Sejm (1999), "The Law on Civil Servants", *Dziennik Ustaw*, vol. 49.

13. Paradowska, J. (2001), "Acting duties", *Polityka*, vol.02/06, pp. 22—24.

14. Rydlewski, G. (2004), "European integration as a challenge to public administration in Poland", *Polityka zagraniczna i wewnetrzna panstwa w procesie integracji europejskiej* [Foreign and interior policy of the state in the process of European integration], Warszawa, Poland, pp. 63—84.

15. Lakhyzha, M. and Cherchatyj, O. (2007), "Implementation of the "Friendly Administration" and competitions to improve government activities: the Polish experience", *Visn. derzh. sluzhby Ukrainy*, vol. 3.

16. Polish Sejm (2001), "law on access to public information", available at: <http://www.bip.gov.pl/articles/view/41> (Accessed 20 July 2016).

17. Mel'nychenko, V. I. (2007), "Transparency and openness of public administration as an object of legal regulation", available at: <http://www.academy.gov.ua/ej5/txts/07mviozr.htm> (Accessed 20 July 2016).

18. Khmara, O. Andrusiv, V. Latsyba, M. and Vaschuk, O. (2011), "Methodical recommendations for for the practical implementation of the Law of Ukraine "On Access to Public Information", *UNTSPD*, pp. 5—69.

19. Kovalevich, I. P. (2009), "Foreign experience of public involvement in the formulation and implementation of local policies", vol. 2, pp. 135—140.

20. Bahmet, M.O. Furtatov, V.S. and Ivanov, M.S. (2007), *Orhanizatsiia derzhavnoi sluzhby v Ukraini: teoriia ta praktyka* [The organization of public service in Ukraine: Theory and Practice], MDHU im. Petra Mohyly, Mykolaiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 16.08.2016 р.